

Meddelelser om fængselsvæsenet i Danmark i 1954

Af fuldmægtig i direktoratet for fængselsvæsenet
JØRGEN TORNØE

Med hensyn til pladsforholdene og belægningsforholdene i fængselsvæsenets anstalter i 1954 henvises til oplysningerne i omstående oversigt, der dels viser anstaltens kapacitet ved udgangen af 1954, dels belæget i begyndelsen og i slutningen af dette år.

Den samlede kapacitet ved årets udgang udgjorde knap 4600 eller nogenlunde det samme som året før.

Det samlede fangetal, der ved begyndelsen af året udgjorde 3300, sank til 3214 ved årets udgang eller med 86, d. v. s. ca. 2½ % (i 1953 var nedgangen 189 eller ca. 5 %). Nedgangen fandt hovedsagelig sted indenfor gruppen varetægtsfanger. Det må imidlertid herved erindres, at fangebelæget altid er lavest ved overgangen til et nyt år, idet et stort antal domfældte får udsættelse med afsoning af idømt straf til efter nytår, hvor beskæftigelsesforholdene indenfor de mere sæsonbetonede arbejdsfag er relativ dårlig. Det samlede fangetal var i foråret 1954, da det var størst, oppe på mellem 3700 og 3800.

Indenfor fængselsvæsenets anstalter under eet var der en vis pladsreserve, men som i de foregående år fandtes pladsreserven fortrinsvis indenfor den gruppe af anstalter, der er beregnet til korttidsfanger og varetægtsfanger.

Indenfor særanstalterne til anbringelse af arbejdsfanger, sikkerhedsforvaringsfanger, psykopatfængselsfanger og psykopatforvarede var pladsforholdene gennemgående gode.

I psykopatanstalten i statsfængslet i Horsens blev der i årets løb gennemført og påbegyndt bygningsmæssige ændringer i nogle af fløjene. De bygningsmæssige ændringer omfattede dels etablering af etageadskillelse dels opdeling af etagerne i mindre enheder — afdelinger med 10—15 mand i hver med en lille opholdsstue. Disse ændringer skabte større ro og orden i anstaltens daglige liv og muliggjorde en bedre differentiering af de forvarede.

Indenfor ungdomsfængselsinstitutionen blev den i de senere år rådende pladmangel foreløbig afhjulpet i slutningen af 1954, da der i statsfængslet på Møgelkær blev indrettet et nyt åbent ungdomsfængsel med ca. 40 pladser. Ungdomsfængslet blev indrettet i to belægningsbarakker, som — når forholdene tillader det — påtænkes afløst af nye belægningsbygninger. Denne foranstaltning muliggjorde, at belæget i det åbne ungdomsfængsel på Søbysøggård og i det lukkede ungdomsfængsel i Nyborg kunne nedsættes betydeligt. Samtidigt blev kapa-

citeten i ungdomsfængslet i Nyborg nedsat til ca. 50 pladser, idet et antal celler blev afgivet til statsfængslet. Den fællesskabs-belægningsafdeling, der i en årrække havde været indrettet i hovedbygningen på Søbysøgård, blev nedlagt, således at lokalerne påny kunne tages i brug til undervisningsformål m. v. Man bibeholdt ungdomsfængslets modtagelsesafdeling i Nyborg, således at de ungdomsfængselsfanger, der findes egnet til anbringelse under friere forhold, fra modtagelsesafdelingen overføres til et af de to åbne ungdomsfængsler. Beslutning om overførelse til åbent ungdomsfængsel træffes på månedlige fællesmøder

Fangekategorier og anstalter	Normal kapacitet	Belægning d. 31/12 1953			Belægning d. 31/12 1954		
	d. 31/12 1954	Varetegt	Fuldbyrdelse	Ialt	Varetegt	Fuldbyrdelse	Ialt
Til langtidsfanger.							
<i>I. Fængselsfanger.</i>							
A. Lukkede anstalter.							
Statsfængslet i Vridsløselille	352	—	320	320	—	336	336
» » Nyborg	330	—	278	278	—	286	236
A. Ialt	682	—	598	598	—	622	622
B. Hel- og halvåbne anstalter							
Statsfæng. på Kragskovhede*)	424	—	241	241	—	282	282
» » Møgelkær	64	—	113	113	—	45	45
» ved Horserød**)	120	—	92	92	—	97	97
Fængselsannekset i Amstrup	50	—	52	52	—	45	45
Fængselsafd. på Kærshovedg.	60	—	57	57	—	50	50
» ved Nr. Snede	75	—	64	64	—	64	64
» Renbæk***)	102	—	82	82	—	78	78
» Tarm	52	—	39	39	—	24	24
B. ialt	947		740	740		685	685
Fængselsfanger ialt	1629		1338	1338		1307	1307
<i>II. Ungdomsfængselsfanger.</i>							
Ungd.fæng. på Søbysøgård (åben)	90	—	97	97	—	77	77
» » Møgelkær (åben)	40	—	0	0	—	32	32
» i Nyborg (lukket)	50	—	76	76	—	37	37
Ungdomsfængselsfanger ialt	180		173	173		146	146
<i>III. Arbejdshusfanger (Sdr. Omme)</i>							
	300		221	221		199	199
<i>IV. Sikkerhedsforvarede (Horsens)</i>							
	53		39	39		31	31

(Fortsættes).

Fangekategorier og anstalter	Normal kapacitet	Belægning d. 31/12 1953			Belægning d. 31/12 1954		
	d. 31/12 1954	Varetegt	Fullbyrdelse	Ialt	Varetegt	Fullbyrdelse	Ialt
V. Psykopatforv. og psykopatfængsel.							
Herstedvester****) (mænd)	170	—	183	183	—	185	185
Horsens (mænd)	221	—	196	196	—	175	175
Horslerød (kvinder)	24	—	12	12	—	14	14
Psykop.forv. og psykop.fæng. ialt	415		391	391		374	374
I.—V. Langtidsfanger ialt	2577	—	2162	2162	—	2057	2057
Til korttidsfanger og varetægtsfanger.							
Københavns fængler	700	272	206	478	232	255	487
Arresthusene	1300	292	368	660	251	419	670
Korttids- og varetægtsfanger ialt	2000	564	574	1138	483	674	1157
Total	4577	564	2736	3300	483	2731	3214

*) Heri indbefattet den helåbne Råbjergvej med 72 pladser.

**) I belægningstallene er medregnet mandlige fanger i tuberkuloseafdelingen og i en mindre, åben afdeling uden for hegnet. (Belægn. pr. 31/12 1954 henholdsvis 15 og 15).

***) Heri indbefattet modtagelses- og isolationsafdelingen i Toftlund med 10 pladser.

****) I kapacitetstallet er medregnet afdelingerne på Kastanienborg og Lysholngaard med ca. 30 pladser.

mellem inspektørerne for alle ungdomsfængslerne, i hvilke møder der tillige deltager en repræsentant for direktoratet for fængselsvæsenet. Fordelingen mellem de to åbne ungdomsfængsler foretages på en sådan måde, at man på Søbysøgaard fortrinsvis anbringer de mindst kriminelt belastede fanger, medens de øvrige anbringes på Møgelkær. Ved fordelingen skiller man normalt også meddomfældte, ligesom man tager hensyn til fangernes behov for oplæring ved arbejde, således at dette kan medføre modifikationer i den almindeligt fulgte fordelingsordning. De almindelige oplæringsfag i ungdomsfængslet på Møgelkær er snedkeri, vaskeri, smederi, landbrug og gartneri.

Pladsforholdene i de statsfængsler (herunder fængselsafdelingerne), der anvendtes til husning af langtidsfanger med straffe på fængsel i 5 måneder og derover, var periodevis vanskelige navnlig i de lukkede statsfængsler i Vridsløselille og Nyborg. Nedsættelsen af kapaciteten i ungdomsfængslet i Nyborg medførte imidlertid en tiltrængt forøgelse af kapaciteten i statsfængslet i Nyborg. I den afdeling, som blev afgivet fra ungdomsfængslet, blev der indrettet en mindre eliteafdeling for den pæneste og mindst belastede del af statsfængslets belæg. Fængsels-

afdelingen Renbæk fik i begyndelsen af 1954 en særlig modtagelses- og isolationsafdeling i det nærliggende arresthus i Toftlund, der var blevet nedlagt i 1953. Arrestbygningen blev samtidig henlagt under fængselsafdelingens administration. Modtagelses- og isolationsafdelingen i Toftlund har 10 pladser, og alle fanger, der skal indsættes i Renbæk, tilbringer de første ca. 10 dage i modtagelsesafdelingen. Under dette ophold afvikles alle grund samtaler (inspektør, lærer, forsorgsmedarbejder, vagtmester) med de nyindsatte, ligesom der foretages intelligens- og kundskabsprøver. På grundlag af de erfaringer, man indhøster om de enkelte fanger under opholdet i modtagelsesafdelingen, får anstaltsledelsen bedre mulighed for at placere fangen hensigtsmæssigt i hovedanstalten. Isolationsafdelingen benyttes til anbringelse af fanger, der skal udstå disciplinærstraf, eller som for en tid trænger til anbringelse i enrum. Fængselsafdelingen Renbæk er jo som de fleste andre åbne statsfængsler en udpræget fællesskabsafdeling.

Direktoratet for fængselsvæsenet modtog i årets løb 1628 anmeldelser fra arresthusene og Københavns fængsler af mandlige fængselsfanger, der skulle afsone straf i statsfængsel. Det var sammenlignet med året 1953 en nedgang fra 1739 eller med 111. Af de anmeldte mandlige fængselsfanger blev 1048 eller ca. 65 % fordelt direkte til åbne anstalter og 580 eller ca. 35 % direkte til lukkede anstalter. Disse fordelingsprocenter svarer på det nærmeste til fordelingsprocenterne i 1953. Endvidere blev i årets løb et antal mandlige fængselsfanger overført fra de to lukkede statsfængsler i Nyborg og Vridsløselille til de åbne anstalter. Det drejede sig hovedsagelig om fanger med længere straffe end fængsel i 2—3 år, der normalt er grænsen for direkte overførelse fra arresthus til åbent statsfængsel, og overførelserne fandt i almindelighed sted henimod det tidspunkt, hvor de pågældende kunne forvente løsladelse.

Fordelingen af statsfængselsfangerne mellem de forskellige statsfængsler blev i den væsentlige del af året foretaget på samme måde som i det foregående år, hvorom henvises til artiklen i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1955, side 71—72. Som følge af indretningen af et nyt ungdomsfængsel på Møgelkær måtte de yngre recidivister, der hidtil havde været bragt her, overføres til statsfængslet på Kragsskovhede, der herefter huser hovedparten af de yngre og ældre statsfængselsfanger, der tidligere har afsonet straf i statsfængsel, og som er egnede til anbringelse under friere forhold. Den mest belastede del af disse fanger anbringes dog i det til statsfængslet i Horsens hørende anneks i Amstrup. I forbindelse med ændringen af belæget i statsfængslet på Kragsskovhede blev statsfængslets afdeling på Råbjerg påny taget i brug som avancementafdeling for statsfængslets egne fanger. Da det ikke var muligt at fortsætte driften af anstalten på Møgelkær med de ca. 40 ungdomsfængselsfanger, der skulle anbringes her, blev der tillige i denne anstalt indrettet en mindre afdeling med ca. 60 pladser beregnet for ældre statsfængselsfanger over 30 år, der første gang skulle afsone straf i statsfængsel. De øvrige statsfængselsfanger

af denne kategori blev anbragt i fængselsafdelingerne ved Tarm og på Kærshovedgård samt i en mindre, åben mandsafdeling i statsfængslet ved Horserød.

Antallet af landssvigerfanger steg i årets løb fra 60 til 61, idet en landssviger, der tidligere var løsladt efter benådning, blev indsat til afsoning af en tillægsstraf. Som følge af den i begyndelsen af 1954 stedfundne debat i folketinget om løsladelse af landssvigere fandt der ingen løsladelser sted af fanger af denne kategori. De ved årets udgang tilbageværende landssvigerfanger var for kvindernes vedkommende — det drejede sig om to — anbragt i statsfængslet ved Horserød (kvindefængslet) og for mændenes vedkommende i statsfængslet i Vridsløselille (32) og i fængselsafdelingen på Kærshovedgård (27).

Om indsættelserne og løsladelserne i 1954 fra særanstalterne omfattende ungdomsfængsel, arbejds hus, sikkerhedsforvaring, psykopatforvaring, psykopatfængsel og helbredelsesanstalt for drankere kan følgende oplyses (i parentes er angivet de tilsvarende tal for 1953):

I ungdomsfængsel blev der indsat 65 (73) mænd efter dom. 50 (52) mænd blev genindsat på grund af overtrædelse af vilkårene for løsladelse på prøve. 130 (137) blev løsladt på prøve og 10 (7) efter endt strafudståelse. Antallet af ungdomsfængselsfanger sank fra 173 (185) ved årets begyndelse til 146 ved årets udgang.

I arbejds huset blev der indsat 50 (50) mænd efter dom og 9 (14) mænd efter genindsættelse på grund af overtrædelse af vilkårene for løsladelse på prøve. 50 (45) blev løsladt på prøve, og 22 (33) blev løsladt uden vilkår. 1 (1) døde i anstalten, og 12 (6) overførtes til anden anstalt som følge af ny domfældelse (navnlig til psykopatforvaring i anledning af forbrydelser begået efter undvigelse). Antallet af undvigelser udgjorde 28 (51). Der blev i årets løb foretaget 146 (158) orlovsrejser. I 6 (14) tilfælde udeblev fangerne fra orlov. Antallet af mandlige arbejds husfanger sank fra 221 (243) ved årets begyndelse til 199 ved årets udgang. Der har ikke forekommet kvindelige arbejds husfanger i 1954.

I sikkerhedsforvaringsafdelingen for mænd i statsfængslet i Horsens udgjorde antallet af indsættelser 2 (1) efter dom og 5 (1) efter genindsættelse på grund af overtrædelse af vilkårene for løsladelse på prøve. 14 (11) blev løsladt på prøve. Som følge af det forholdsvis store antal løsladelser og den lille tilgang af nye fanger faldt belæget i sikkerhedsforvaringsafdelingen fra 39 (50) ved årets begyndelse til 31 ved årets udgang.

Antallet af indsættelser i psykopatanstalterne var i 1954 137, heraf 84 nyindsættelser og 53 genindsættelser. Af disse personer var henholdsvis 3, 3 og 0 kvinder. Antallet af prøveudskrivninger udgjorde 145, heraf 143 mænd og 2 kvinder. 25, heraf 0 kvinder, der tidligere var prøveudskrevet, blev endeligt udskrevet. Antallet af kastrationer og sterilisationer udgjorde henholdsvis 4 og 2. Antallet af forvarede i psykopatanstalterne sank fra 384, heraf 372 mænd og 12 kvinder, ved årets begyndelse til 373, heraf 360 mænd og 13 kvinder.

I psykopatfængsel blev der i 1954 indsat 6 (17) mænd efter dom, medens 2 (1) blev genindsat på grund af overtrædelse af prøveløsladelsesvilkår. 7 (16) mænd blev løsladt på prøve, 1 (1) mand blev benådet og 5 (4) mænd blev endelig løsladt. Antallet af mandlige psykopatfængselsfanger sank fra 7 (10) ved årets begyndelse til 2 ved årets slutning. Der hensad ikke kvinder i psykopatfængsel i 1954.

I fængselsvæsenets psykiatriske observationsafdeling i Herstedvester var belæget hele året normalt 5—10 mandlige fanger. 23 (24) fanger af forskellig kategori blev indlagt på afdelingen i årets løb. 28 (21) observander blev udskrevet fra afdelingen, heraf 16 (10) til den anstalt, hvorfra de var indlagt, 5 (1) til anden under fængselsvæsenet hørende anstalt og 7 (10) blev løsladt direkte fra afdelingen, heraf 5 (9) på prøve og 2 (1) endeligt.

I statens helbredelsesanstalt for drankere på Fanø indsattes 19 (23) mænd efter dom, medens 4 blev genanbragt på grund af overtrædelse af vilkårene for prøveudskrivning. Antallet af udskrivninger udgjorde 20 (20), heraf 14 (14) på prøve, 5 (5) ved maksimaltidens udløb og 1 (0) inden maksimaltidens udløb. Belæget i helbredelsesanstalten steg fra 13 ved årets begyndelse til 16 ved årets udgang.

Af bestemmelser m. m. af mere almindelig karakter fra 1954 kan fremhæves følgende:

Ved en den 6. april 1954 gennemført ændring af kongelig anordning af 3. september 1948 angående fuldbyrdelse af fængselsstraf i arresthus blev der givet fangerne adgang til at købe et dagblad i hele straffetiden og ikke blot som hidtil i de sidste 14 dage af fængselsopholdet. Fængselsfanger i arresthus fik herved mulighed for avislæsning under hele afsoningen, således som fængselsfanger i statsfængsel i det væsentlige havde haft siden 1947.

I juli 1954 blev der gennemført en nyordning af fængselsvæsenets fangestatistik, der hidtil var blevet udarbejdet på grundlag af indberetninger fra anstalterne til direktoratet for fængselsvæsenet. Efter nyordningen baseres fangestatistikken dels på straffekortene dels på fængslernes oplysninger om fangen. Indsamlingen og bearbejdelsen af materialet sker i statistisk departement, der i forvejen modtager straffekort for samtlige i Danmark domfældte personer. I statistisk departement registreres oplysningerne på hulkort, hvilket muliggør en hurtig og mere fuldstændig bearbejdelse af materialet end den hidtidig anvendte fremgangsmåde. Ved at kombinere straffekortenes oplysninger om kriminaliteten og fængslernes oplysninger om fangens sociale og personlige forhold opnår man dels en mere ensartet bedømmelse af kriminaliteten, således at fangestatistikens oplysninger uden vanskelighed kan sammenlignes med de i den af statistisk departement udgivne kriminalstatistik indeholdte oplysninger, dels en væsentlig fyldigere beskrivelse af kriminalitetens baggrund end den statistisk departement kan give på grundlag af straffekortene alene. Man kan på denne måde opnå en fyldig fangestatistik, der vil kunne give et godt billede af de enkelte fængslers og fængselsafdelingers fangebelæg og

et solidt grundlag for en fremtidig recidivstatistik, hvorved der skabes mulighed for at sammenligne de forskellige behandlingsformers effektivitet.

I en skrivelse af 24. juli 1954 har direktoratet bemyndiget fængselsinspektørerne til efter eget skøn i det enkelte tilfælde og efter forud indhentet tilslutning fra det stedlige politi at tillade en fange at aflægge førerprøve før løsladelsen. Udgiften i forbindelse hermed skal normalt afholdes af fangen selv. Man opnår herved, at fanger, der efter løsladelsen agter at søge beskæftigelse som chauffør, men som ikke har kørekortet i orden, får mulighed for at opnå beskæftigelse straks.

De i kvindefængslet i Horserød hensiddende fængselsfanger, der hidtil ikke havde haft tilladelse til at bruge kosmetiske midler, fik ved direktoratets skrivelse af 15. oktober 1954 tilladelse til at benytte almindeligt brugte kosmetiske midler som pudder, creme og læbestift i mådeholdent omfang.

I efteråret 1954 gennemførtes en til prisstigningerne svarende forhøjelse af fangernes dusører med ca. 15 %, hvorefter den højeste dagdusør, som en fange i statsfængsel og særanstalt normalt kunne opnå, fastsattes til fra 225—230 øre.

I 1954 blev der gennemført en ordning, hvorefter politiet skal drage omsorg for, at der, når et fængsel modtager straffeakter for en fange, der har været underkastet mentalundersøgelse under sagens behandling, vedlægges en genpart af mentalerklæringen til brug for fængslet. I forbindelse hermed gav direktoratet i en skrivelse af 26. oktober 1954 anstaltslederne nærmere anvisning på af behandlingsmæssige grunde at gøre det menige personale ved anstalterne bekendt med resultaterne af foretagne psykiatriske og psykologiske undersøgelser.

Da arresthuset i Torshavn ikke fandtes velegnet til længerevarende strafafsoning, blev der i justitsministeriets skrivelse af 23. december 1954 truffet bestemmelse om, at mandlige domfældte, der i det nævnte arresthus påbegynder afsoning af fængselsstraffe, der efter straffens størrelse skal udstås i arresthus (under 5 måneder), indtil videre skal overføres til Københavns fængsler til fortsat afsoning, såfremt den ved den forventede ankomst til København tilbagestående afsoningstid vil udgøre mindst 3 måneder. De med ordningen forbundne udgifter afholdes af Færøernes landsstyre. Den hidtil bestående ordning, hvorefter færøske domfældte med straffe på 5 måneder og derover afleveres til statsfængslerne hernede, berøres ikke af den nævnte nyordning.